

סימן נט

בהא דחזקיהו המלך גנו לספר הרפואות ולא חשש בזה משום פקו"נ דכל ישראל

(א) שנינו בפסחים נו, א דחזקיהו המלך גנו ספר רפואות והודו לו חכמים, ופירש רש"י דהטעם בזה "לפי שלא היה ליבם נכנע על חולים אלא מתרפאין מיד", ויש לעיין דסו"ס הרי יש בדבר משום פקו"נ שבודאי שהיה זה ספר גם רפואות לדברי סנהה שהם מנזיין, ולכאורה בדורות שהיה להם ספר הרפואות אם היה פורט שריפה שעומדת לשרוף לספר זה, היו מותרין לחלל שבת ולכבושה, כי איבוד ספר התרופות הוא פקו"נ לחולים שיש בהם סנהה, וכשם דמותר לחלל שבת להביא רופא ה"נ מותר כדי להעמיד לספר התרופות צידו, ונזיין בחזו"א בזה הלוח פרק כ"ז אות ל"ז דכל שהמחלה מנזייה חשיבא כפקו"נ וכן כתב באגרות משה יו"ד ח"צ סימן קנ"א, וכ"ש שאסור לאבד לספר הרפואות, ומה שהיה בזה כוונה שיהא ליבם לשמים, לכאורה אין בזה היתר למנוע רפואה לחולים מסוכנים, ולעבור בלאו דלא תעמוד על דם רעך, ונריך לומר דלצית דין חשוב וסנהדרין יש בה לעשות כדבר הזה לצורך כל ישראל כדי שיהא לבם נכנע, דזהו הקיום והמעמד של כלל ישראל, וכמו דבשעת גזירה מסרינן נפשיהו אפילו ערקתא דמסאנא דזה קיום התורה, ה"נ ראה חזקיהו ובית דינו שהדור היה נריך לדבר זה שיהא ליבם נכנע וזה קיום התורה.

(ב) אכן יתכן לומר עוד בזה דיעוין ברמב"ם שם בפרוש המשנה ובמורה הנבוכים חלק ג' פרק ל"ו, דרפואות שבספר חזקיהו היו סגולות מדרכי האמורי ולכן גנוס חזקיהו, והנה רש"י כתב טעם אחרת כדי שיהא לבם נכנע, אולם יתכן דג"כ ס"ל שספר זה היה ספר סגולות [אלא דס"ל לרש"י שאין בסגולות משום דרכי האמורי], ומעתה לפמשנ"ת לעיל בסימן י"ג אות ה' דאין חיוב על האדם בשום ענין שבמורה להשתדל בדרך סגולית, דכל עניני התורה ומנהגיה הוא בדרך הנהגה שבעולם, ולא בשמים היא, והגם דמותר לחלל שבת גם לרפואה שבדרך סגולית [ומותר היה לחלל שבת להציל לספר הרפואות משריפה] מ"מ חיובא ליכא בהכי, וכל שאינו מתעסק בדרך סגולית אינו עובר משום לא תעמוד על דם רעך, וספיר היה מותר לחזקיהו לגנוז להאי ספר כשראה צורך לכך. [אמנם יעו"ש בסימן י"ג דשו"ר בתשובת הרשב"א דלא כדאמרן].

(ג) עוד יש לבאר בזה דגנו חזקיהו לספר הרפואות דהנה דברים נפלאים מלאנו בהאי ענינא במהרש"א במדושי אגדות

בגיטין דף סח, ב ח"ל: יש לשאול בכל הני רפואות הנזכרים בזהאי פרקא ובפרק אין מעמידין, אמאי כחזוהו רבינא ורב אשי בתלמוד, הא אמרינן בפ"ק דברכות והטוב בעיניך עשיתי, שגנו חזקיהו ספר הרפואות כדי שיבקשו רחמים ושכחוהו חכמים על זאת, ויש ליישב דודאי ניתן רשות לרפואות ולידע רפואות כל חלאים, אלא שאין ראוי לגלות כולם לכל אדם משום אינשי דלא מעלי שלא יבטחו בד' אלא ברפואתם, והשתא מה"ט שהותר להם לכתוב התלמוד גופיה דהא דברים שבעל פה אסור לכתוב, אבל משום שנתרבה השכחה בדורות האחרונים הותר להם לכתוב משום עת לעשות לד', מה"ט הותר להם לכתוב הרפואות ולגלותן לרבים, כיון שא"א לזכרם בע"פ ופן ישכחו מכל אדם, ומתוך זה תראה שאין התלמוד חסר מכל החכמות, כי לכל חולי תמצא בו רפואה שלימה ואמיתית למצינים לשונם, ואל יאמר המלעיג על חכמי התלמוד שהיו חסרים מחכמת הרפואה, עכ"ל המהרש"א, - ומעתה י"ל דכן הוא גם בספר הרפואות דחזקיהו, דחכמי התורה ודורשיה ידעו מה שכתוב בספר הרפואות והיו מוסרים זאת מדור לדור עם כל התורה שבעל פה, וחזקיהו גנו לספר שבכתב כי אז היה יכול כאו"א לעיין בספר זה ולהתרפאות ולא היה ליבם נכנע לה', ולכן גנו זאת חזקיהו ועי"ז כל חולה יטריך לבוא לחכמים לבקש מזור לחלו ויהיה הדבר מכח התורה שבעל פה המסורה לחכמים, ועי"ז יראו כולם שהרפואה מסורה ליראי ה' וחוששי שמו, ומתוך כך יהא נכנע ליבם, וגמלא שבהא דגנו חזקיהו לספר הרפואות אין בזה משום פקו"נ כי היו יכולים לבקש רפואה מחכמי התורה, אולם מסיבת עול הגלויות במשך זמן העמים נשכחו עניני רפואות, וכמדומה שראיתי באיזה ספר שהרפואות שמוזכרות בתלמוד יסודם בספר הרפואות דחזקיהו, - ולהאמר במהרש"א "כי לכל חולי תמצא בתלמוד רפואה שלימה ואמיתית למצינים לשונם", גמלא שעדיין עומד וקיים ספר הרפואות, [אולם עם ירידת הדורות גם כאשר יטרכו לבקש תרופה מחכמי התורה לא יהא נכנע לב' העם, ולכן לא נתגלה לנו הרבה מתרופות שבתלמוד כיצד להשתמש בהם, וגם נשתנו הטבעים והחוליים, והכל מגזירת עליון כדי שיכנעו ישראל לאזיהם שבשמים, אולם עכש המעשה דחזקיהו שגנו לספר הרפואות לא היה בזה משום פקו"נ, וכדאמרן].

(ד) ויעדין בספר אמונה ובטחון להחזו"א פרק ה' אות ה' שהביא לדברי הגמרא בפ"ק פה, א ורפא ירפא מכאן